

fuerit, misericordiae recordabitur. *Habacuc* iii, 2. Electrum enim cum vim habeat paleas atrahendi et afflictiendi, est symbolum misericordiae. Sic et Origenes hic, *homil.* 1: « Auriga, inquit, quatuor animalium non totus est igneus, sed pube tenus, et exinde usque ad summum electri fulgore rugulat: non solum enim tormenta habet Deus, sed snut in eo etiam refrigeria; punit peccatores, sed per ea ministeria quae deorsum sunt. »

Secundo, iris sub pedibus Dei, significat primo, varietatem et pulchritudinem, tum providentiae Dei, qua punit impios, praemiatur pios; tum creaturarum ejus, in quibus resplendet gloria Dei creatoris, quae superne in eo intrinsecus est abscondita. Iris enim, quia speciem habet arcus, symbolum est iudicii et vindictae, praesertim dupli- cibus generalis. Cereuleus enim ejus color notat aquae iudicium, iam factum per diluvium: rubicundus notat iudicium ignis quo in fine cremandus est mundus. Rursum iris est signum, et vel causa, vel effectus pluviae. Unde ait: « In die pluviae. » Significat ergo Deum in impios pluiturum plagas, grandinem et procellas. *Secundo*, iris significat gloriam apud omnes homines et angelos, resultantem ex hac punitione et vindicta Iudeorum, aliorumque impiorum. *Tertio*, iris significat vindictam hanc mixtam esse clementiam et misericordiam. Hujus enim symbolum est iris, ut patet in mundi reconciliatione cum Deo per Noe, cujus symbolum fuit iris, *Genes.* ix, 13. Hinc et *Apocal.* x, 1, de Angelo invitante homines in fine mundi ad reconciliationem cum Deo, dicitur: « Et iris in capite ejus. » Ita et hic iris significat vindictam lenitate temperatam: Deus enim puniebat Iudeos et Gentes, non ut eos disperderet; sed ut castigaret, emendaret et salvaret. Vide de iride dicta *Genes.* ix, 13. Unde S. Hieronymus: « Hic arcus, ait, signum est clementiae, et testamenti Dei, quod fecit cum hominibus; ut quando apparuerit in nube, sciamus nos nequaquam perituros esse diluvio. Ex quo ostenditur post poenitentiam atque supplicia, et purgationem peccatorum futuram misericordiam, duntaxat in his qui Deum manserint videre regnantem. » Quocirca sequitur: « Hic erat aspectus splendoris per gyrum, » throni videlicet, vel Dei, vel omnium quae visa sunt. Iris ergo in nube, est misericordia et auxilium Dei in tribulatione. Rursum, turtures inter anulecta et praesidia varia quae sibi quaeque eligunt animantes, iridis fructum habent, ait *Ellianus* lib. 1, cap. xxxv. Iris est poenitentia; nam ut illa unguentis et medicinis nascitur, ut ait Plinius, ita et haec peccatorum remediis. Turtures vero sunt gemebundi peccatores. Ita *Cassianus* lib. X *Parallel. histor.* cap. xli.

Allegorice, electrum hoc ignitum est Christus, puta humanitas divinitati unita, et per eam quasi ignita. Sicut enim haec species electro et igne constabat, ita Christus constat humanitate et divinitate, quia in eo, inquit S. Gregorius *hom.* 2, « cum

humanitas ad majestatis gloriam excrevit, divinitas a sui fulgoris potentia humanis se oculis temperavit, et quasi electrum in igne est Deus factus homo in persecutione. » Unde Hebraeorum *כֶּסֶף חַשְׁמַל* *chasmal*, id est electrum, si per anastrophe retrogrado ordine legas, idem est quod *כֶּסֶף לַמַּשְׁיָח* *lammasiach*, id est Messias, sive Christus. Ita *Cebaliste*. Unde et S. Joannes, *Apoc.* 1, 15: « Pedes, ait, ejus (Christi), similes aurichalcho, sicut in camino ardenti. » Quia, ut explicat Rupertus, sicut aurichalcum, multis ignium impendit ex aere perducitur ad colorem auri, ita illa humanitas, per multas tribulationes passionis et moris, perducta est ad gloriam majestatis. Christus superne est electrinus, id est beneficus et pius in suos fideles et electos; inferne vero est igneus, id est vindex terribilis in peccatum, mortem, demones et reprobos. Iris in circuitu ejus, est gloria miraculorum ejus; item splendor operum, doctrinae, sacramentorum, virtutum et gratiarum ejus. Iris enim, ut ait Virgilius:

Mille trahit varios adverso sole colores.

Rursum S. Gregorius, *homil.* 7: A lumbis sursum, inquit, id est ante incarnationem, ignis erat in Iudaea tantum intrinsecus, et non splendebat, quia Spiritus Sanctus in multis partibus Iudaeam repleverat, sed ad notitiam gentium non perveniebat: a lumbis vero et deorsum, ignis in circuitu splendebat, quia post incarnationem longe lateque Spiritus Sancti gratia diffusa est: « Per lumbos enim propago mortalitatis signatur. De lumbis enim Abrahae orta est virgo Maria, in cujus utero Dei Filius incarnatus est, ex qua incarnatione universo mundo innotuit Deus. » Pergit deinde ad iridem: « Una est, inquit, similitudo ignis, et arcus. In igne enim est ardor Spiritus Sancti, qui in arcu quoque signatur, in quo aqua et ignis apparent; et post Mediatoris adventum, eo virtus Spiritus Sancti in humano genere claruit, quo et aqua baptismi electos Dei lavit, et igne divini amoris accendit. Quasi enim admixto colore aquae simul et ignis, quidam arcus in nubis ad probationem ponitur, cum Veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Qui arcus in nube est in die pluviae, quia in Dominica incarnatione, et in effusione predicationis ostenditur, ut ad veniam corda credentium, Domino parente, revocentur. »

Tropologice, electrum ignitum sunt Sancti, in camino tribulationis et charitatis, ac praesertim martyrii, probati, excocti et electi. Hi enim Deo sunt selecti, demonibus terribiles, aliis suo exemplo et fulgore admirabiles. De quibus dicitur *Sap.* iii, 6: « Tanquam arum in fornice probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos. » Et *Isaia* xlviii, 10: « Elegi te in camino paupertatis. » Et *Daniel.* xi, 33: « De eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur. » Hi sunt supra lumbos, ait S. Hieronymus, ubi sensus et

Tropolo- gice, elec- trum hoc igne et Spiritu Sancto in tribu- latione.

ratio versantur, ideoque non indigent exteriori igne et flammis, sed pretiosissimo metallo et purissimo: qui vero a lumbis deorsum sunt, ubi est coctus et generatio, ubi licentia vitiorum, indigent purgatione flammarum, ut purgati habeant arcos, id est iridis, similitudinem. In ergo tribulatione sunt divini, et quasi dii sedentes in throno Dei, superiores mundo, et calcantes omnia prope- ra et adversa. Hos stipant Cherubim et Angeli, eosque quasi victores triumphali et igneo curru, quasi novos Elias rapiunt et deducunt in caelum. Rursum aes ignitum, est vita praedicatorum sonans et ardens, ut docet S. Gregorius dicens: « Es candens coctur, quia vita praedicatorum sonat et ardet: ardet desiderio, sonat verbo. » Nam cum desiderio rerum coelestium, quas praedicat, ardet, eodem ardore facit et accendit auditores.

Mystice S. Bernardus, *homil. De duobus disci-*

pulis euntibus in Emmaus, per scintillas quas electrum hoc proficit, accipit radium jubilantis, qui ex fervida contemplatione, quasi ex igne, in mente resultat, et quasi scintilla: « Hic, inquit, est ille radius suavissimus contemplationis, quo anima per cincinnum capitis elevatur, cum meditatione exardescente, et oratione scintillante nascitur in corde jubilis quidam, scilicet mellifluus cordis risus, quem nemo scit nisi qui sentit, nec etiam ipse qui sentit, quia cito pertransit. Felix hora, sed brevis mora, quia factum est silentium in oculo quasi media hora. Norunt experti quae dico, qui haec experientia suavitate intimae didicerunt: quia cum in fervore orationis admiscetur ardor meditationis, erumpit ille contemplationis radius de medio earum, quasi species electri, hoc est de medio ignis, et scintille quasi vis candentis, suspiria scilicet conscientiae jubilantis. »

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Mittitur Ezechiel ad contumaces Iudeos, ac vers. 8, accipit a Deo librum, in quo scripta sunt lamentationes, carmen et vox: ut per eorum condemnationem, eos ad poenitentiam, et ad Deum revocet, itaque ipsi minas has evadant (1).

1. Haec visio similitudinis gloriae Domini, et vidi, et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, et loquar tecum. 2. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos: et audivi loquentem ad me, 3. et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatitricas, quae recesserunt a me: ipsi et patres eorum praevaticati sunt pactum meum usque ad diem hanc. 4. Et filii dura facie, et indomabili corde sunt ad quos ego mitto te: et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: 5. Si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: et scient quia propheta fuerit in medio eorum. 6. Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. 7. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant, et quiescant: quoniam irritatores sunt. 8. Tu autem, fili hominis, « di quaecumque loquor ad te, et non esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum, et comede quaecumque ego do tibi. 9. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: et expandi illum coram me, qui erat scriptus intus et foris: et scripta erant in eo lamentationes, et carmen, et vox.

(1) Tri priora Ezechielis capita ejus inaugurationem vel institutionem in Prophetam exhibent: scilicet, postquam processit Dei ad munus propheticum Ezechielum vocatus representatio allegorica (cap. 1), sequitur ipsa inaugurationis atque numeris suscipiendi institutio (cap. 2); et oraculorum ab eo proferendorum argumenta, variis expressa imaginibus, atque ad munus cum alacritate obsequium exhortatio (cap. 3).

Praemissa igitur allegorica visione, auditur oraculum sedentis in throno, primo, excitans Prophetam, primo animo consternatum, nunc spiritu immisso erectum, 11, 1-2; secundo, decernens eundem tanquam legatum ad filios Israel apostatas et obduratos mittendum, 3-5; tertio, addens animos ad munus strenue obsequendum, 6-8; quarto, confirmans eundem dato ad comedendum tristis vaticinii librum mandato, 8-10.

1. HEC VISIO SIMILITUDINIS GLORIE DOMINI (1). — *g. d.* Visio curus Cherubim, quatuor animalium quadrifacialium, quatuor rotarum plenarum oculis, firmamenti crystallini, solii et in eo sedentis regis, superne instar electri, inferne instar ignis, que vidi cap. 1. Erat visio glorie et magnificentie Domini, quam ipse his figuris et symbolis representabat. Gloria enim Domini in se nulli mortali, sed solis Beatis visibilis est.

CAECI IN FACIE. — *Primo*, præ magna novitate et admiratione tante visionis. *Secundo*, præ timore et reverentia, quasi fasces suos submittens majestati, ait *Fernandus, visione XIII, com. II, sect. VI*. Si enim Seraphim velant ora coram Deo, ait Theodoretus, quidni cadat homo mortalis videns gloriam Dei? *Tertio*, ut adoraret Deum residentem in solio. Cadere enim in faciem, est gestus adorantis: cadere vero in dorsum, est gestus reprobis, obstinati, impenitentis et reprobi, qui nequit se erigere et surgere. Ita in faciem cecidit Abraham, cum illi Deus loqueretur, *Genes. XVII, 3*, et Isaias, cap. *XLI, 3*, et Daniel, cap. *IX, 3*. In dorsum vero cecidit occiditque morte corporali Heli, *I Reg. IV, 18*, et Judai capientes Christum, audientes ab eo: «Ego sum,» *Juan. cap. XVII, 6*. Ita S. Hieronymus. De his ait Isaias, cap. *XXVII, 13*: «Ut cadent retrorsum, et contrantur, et illaqueantur.»

VOLES LOQUENTIS. — scilicet Dei e solio: sed dicit «voem loquentis,» non Dei; quia turbatus, et cadens in faciem, loquentem videre et agnoscere non poterat. Simile contigit Paulo, dum a Christo dejectus et conversus est, *Act. IX, 4*.

FILI HOMINIS. — Hebraice, *filii Adam*. Nam ab Adamo primo homine, et parente omnium, quivis homo dicitur *Adam, g. d.* O homo! Quia enim Ezechiel inter angelos, puta inter Cherubim, versabatur, hinc distinctionis causa vocatur homo. Idem contigit Danieli, cap. *VIII, 17*. Ita S. Hieronymus ibi, Maldonatus et Delrio, *adagio 890*. *Secundo*, ne propter sublimitatem visionis angelum te exlimines, scito te esse filium hominis. Sic S. Paulus, *I Corinth. XII, 7*: «Ne magnitudo, inquit, revelationum extollat me, datus est mihi simul et animalis carnis mee, angelus Satane, qui me colaphizat.» Ita Theodoretus, *g. d.* Ne superbas, cum elevo te ad prophetiam hanc, et ad visionem tam admirabilem Dei et Cherubim, inquit Vatablus, quasi sis angelus; es enim Adam, id est homo, ab humo rubra, miser peccator, et filius Adæ. Memento quis sis ex infirmitate, ne extollaris de contemplationis magnitudine, ait S. Gregorius, *quædam ab angelis quorundam colloquio frueris, distas, idque grata mentis cogitatione pertractas. Ergo Ezechiel hinc fuit typus Christi, qui post des-*

(1) Mediam partem hujus versus usque ad hæc verba: «Et dixit ad me: Fili hominis,» etc., Hebræi cum superioris capite conjungunt quasi ejus epilogum.

censum in carnem vocatur «filius hominis.» Addit Ribera in Commentariis non editis, quæcit Delrio, *adagio 890*, Ezechiel pro aliis Prophetis toties vocari filium hominis, eo quod cap. *I, 26*, videret Deum in specie hominis solo Cherubico insidentem, indeque, Deo revalente, cognovisse Filium Dei pro nobis incarnandum, foreque filium hominis; quocirca mira dulcedine et devotione persumum, ingenio ardensque desiderium et amorem incarnationis Verb. concepisse, ideoque, inquit, vocatur Ezechiel filius hominis, quasi ardens amator Christi, qui futurus erat filius hominis, ac redemptionis ejus valde particeps futurus, sicut Daniel vocatur, cap. *IX* et *X*, «vir desiderio- rum,» quia ardebat desiderio liberationis et salutis populi sui. Hinc et Ezechiel, visio Deo specie hominis, non fuit exanimatus, nec percussus, ut Daniel, cap. *X, 8*; sed cecidit in faciem præ magna lætita et reverentia, ut Deum tam misericordem erga homines adoraret. Hæc sententia tam probabilis est quam pia. Est enim Deus, vel Angelus Danieli, et Isaiæ, cap. *VI*, ac aliis Prophetis subinde specie hominis apparuerit, tamen illa species terrificæ erat, et Prophetas percellabat: Ezechiel vero Deus magis blanda, humana ac benevola forma apparuit, tali nimirum qualis assumpsit factus homo. Unde Ezechiel, hæc specie visus, sensit Dei incarnandi non timorem, sed suavem amorem sibi indè, quem significat vox *filius hominis*. Denique quod uni Ezechiel, qui in hæc re fuit illustris, tribuitur, id de aliis Prophetis non negatur, sicut, cum dicimus S. Petrum fuisse servum in amore Christi, non negamus quin et Paulus fuerit.

Moraliter, discite hie hominem non vocari *ישך isch*, id est *virum*, a vi et robore, sed *בן adam* ab *adama*, id est *terra et pulvere*, ex quo formatus est. Quid est ergo Adam, quid est homo?

Primo: «Homo quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet,» *sob XIV, 2*. Nullum enim visum spatium est aut metu liberum, aut calamitatibus vacuum, aut moribus solum. Hinc homo mox ut nascitur, flere incipit. Et quis non ferebat, dum nascitur, si videret omnes dolores et ærumas sibi in vita subeundas?

Secundo: «Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri,» *Isaiæ XI, 6*. Vide ibi dicta.

Tertio: «Quæ est vltus vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps exarimabitur,» ait S. Jacob *IV, 15*.

Quarto, homo instar umbræ, somnii, venti, avis, et navis pertransit, nec post se relinquit vestigium, *Sep. V, 9*.

Quinto: «Universa vanitas, omnis homo vivens,» *Psal. XXXVIII, 6*. Unde recte Ecclesia in die cinerum: «Memento, ait, homo, quia pulvis es et in pulverem revertetur.» Quid ergo superbis, terra et cinis? Quid intumescis, o homo! qui vitro vase fragillior es? ait S. Augustinus.

Vis Gentiles? *Primo*, Aristoteles apud Stobæum: «Quid, ait, est homo? est imbecillitatis exemplum, temporis spoliolum, fortune lusum, inconsistentis imago,» Atque hoc est animal, quod tantus molitor humilis, et eujus cupiditatibus angustus est hie orbis.

Secundo: «Homo nihil aliud est quam ipsa calamitas,» ait Herodotus.

Tertio, Philosophus quidam: «Homo, ait, est mancipium mortis, hospes loci, viator transiens.» Interrogatus idem quomodo se haberet, respondit: «Ut lucerna ad ventum, que cito extinguitur; ut scintilla in mari, quæ cito ab undis sorbetur; ut spuma gracilis, que cito a procella dispergitur; ut lanugo, quam subito rapit et dispellit ventus.» Idem ait Sapiens, *Sapient. V*.

Quarto, Sophocles in *Ajace*: «Video, ait, nos nihil aliud esse nisi simulacra, quotquot vivimus, aut tenuem umbram.» *Homerus Iliade V*: «Qualis, ait, foliorum generatio, talis est hominum.» *Pindarus*: «Homo est umbra somnium.» *Seneca*: «Homo est animal ad omnem fortunæ contumeliam projectum.» *Zeno Imperator*: «Ludibrium Dei est homo.»

STA SUPER PEDES. — Id est ne timeas, ait Polychronius, non enim venio, ut te puniam, sed ut eligam in Prophetam populi. *Secundo*, Apollinaris: «Stantis, ait, est divinarum audido, non respicimus,» *g. d.* Erige te, resume vires corporis et animi, quas ex conternatione perdidisti, ut audias et capias, que tibi dicturus sum.

Tropologie. S. Hieronymus: Sanctorum est rare: «State succincti lumbos,» *Ephe. VI, 14*. Am de peccatoribus dicitur: «Non stabunt (ita abent Hebræa) impii in judicio,» *Psal. I, 6*; et S. Gregorius hic *hom. 9*: «Jacenti, inquit, dicitur ut surgat; stanti autem precipitur, ut ad predicationem proficiat debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusionis jaentibus, præberi non debet auctoritas predicationis.»

Denique vir sanctus, presertim Dei præco, stet oportet supra mundana omnia erectus, mente que fixus in celo. Nam, ut vere ait Cyprianus, *epist. ad Donatum*: «Mundus hie arridet, ut sæviat; blanditur, ut fallat; illicet, ut occidat; exfolit, ut deprimat. Fœnore quodam nocendi, quam fuerit amplior summa dignitatis, tam major exigitur et usura paratum.» Viderunt idipsum Gentiles, sed per umbram. Hinc Aleionus, *lib. De Doctrina Platonis*, ait: «Philosophicæ esse solutionem animæ a corpore, et conversionem quandam ad ea que vera sunt atque divina.»

2. ET INGRESSUS EST IN ME SPIRITUS. — id est divina virtus, ait Theodoretus, et, ut S. Gregorius et S. Hieronymus (1), Spiritus Sanctus tetigit me

et crexit. *Secundo*, «spiritus,» scilicet animalis, et vigor cordis et corporis quem metus ademerat, Deo me confortante redit meque crexit, *g. d.* Rediit ad me animus meus. Prior sensus germanior videtur, tum quia de eo subdit: «Et statuit me super pedes meos; tum quia, cap. *III, 24*, repetens hæc verba, significat se de Spiritu Dei loqui; ait enim: «Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos; et loquens est mihi, et dixit ad me: Ingredere, et includere in medio domus tuæ.»

3. MITTO EGO TE AD FILIOS ISRAEL (ut prophetes, tam his qui in Jerusalem, quam iis qui in Babylone captivi sunt), AD GENTES, — scilicet ad Judæos, qui gentium idola et vltia senti, recte contemptum Gentes vocatur (2). Judæi enim prævaricati sunt pactum Dei, quod sequitur. Alii accipiunt per Gentes, Moab, Ammon, etc.

APOSTATRICES, QUÆ NECESSERUNT. — Hebraice, *ad rebelles, que rebellavit in me, vel irritaverunt me; Septuaginta, quæ in amaritudinem me convertunt*, id est bilem amarum mihi movent; quia nimirum pactum meum, puta conditiones pacti, cum eis per Moesen iniit, *Exodi XXIV, 8*; nimirum leges meas, violaverunt.

4. ET FILII DURA FACIE. — Hoc est, ut aliqui vertunt, *pernaces faciebus, vel frontibus*, id est, ut Theodoretus et Vatablus, *impudentes*, quos secleris non pudet, ut effronies publice seculæ parent, imo de iis gloriari. Sic Ciceo pro *Quinto* ait: «Dixi mihi videri ore durissimo esse.» Et in *Pisonem*: «Os tuum ferreum.» Et Seneca «Durus hic vultus lacrymare necit.»

ET INDOMABILIS CORDE. — obstinato, obdura animo, cervicosis; et, ut Septuaginta vertunt, *στυγερὰ καρδία, i. e. duricordes*, atque ut Isaias ait *cap. XLVIII, 4*, frontis æreæ, qui nec minis, nec promissis, nec flagellis ad penitentiam induci possunt, vel a malo deterreri. Ita Origenes et Theodoretus. Hebraice *דורית חישת לב, id est fortibus corde*, id est duris et obstinatis, quibus appositus Deus opponit *חזק חזק חזק חזק, id est fortes Dei*, puta Ezechielum (illud enim est ejus etymon) et similes Prophetas. Sic «silicibus homo» a Seneca, *lib. III De Ira*, cap. *VII*, vocatur durus, et ab Horatio «scopulis durior Icaro.» Cassiodorus in *Psal. XCIV*: «Non credentium corda, inquit, omnino lapideæ sunt, et vere silicibus comparanda.» Ennius *Andromacho*: «Quasi ferream, aut lapideam.» Cassiodorus rursum in *Psal. XXXIV*: «Saxeæ, ait, stupore durata sunt peccatori.»

Duri enim dure increpandi sunt, ut duriti eorum contundatur, ut docet Apostolus *ad Titum*

propterea Ingreditur in eum, sive assumi et suscitatur, ut firmo sit gradu.»

(2) Et revera, nomen *גוים goim*, quo hoc loco Israelitas appellat, prohibi aliquam notam habere videtur, quasi non amplius *Dei populus*, *אשר לא-אלוהינו, Osee cap. I, 8*.

cap. i. 13, et S. Gregorius, III part. *Pastor.* cap. VII; « Aliis, aut, admonendi sunt impudentes, aditer verecundi. Illos namque ab impudentia vitio, non nisi increpatione dura compescit: illos autem ad melius exhortatione modesta componit. » Ita fecit S. Stephanus, *Actor.* VII, 51. Nota hic bene obturatis non negare gratiam sufficientem (alioqui enim viderentur ipsi esse extra statum salutis, et quasi dampnati, nec possent resistere tentationibus vehementibus, sed necessario succumberent iis, ac peccarent): qua si utantur, sensim majorem accipiunt et majorem, ut tandem vere penitentiam, converlantur et salventur. Itaque enim de causa Deus eos vocat et invitat ad penitentiam, eisque offert suam gratiam, quasi cupiens eos sibi rursus adoptare in filios. Vide Cardinalem Bellarminum, lib. II *De Gratia et liber. Arbitr.* cap. v. Admirare hic clementiam, et viscera misericordie Dei nostri.

UT DICIS AD EOS: HEEC DICIT DOMINUS. — *g. d.* Tu prophetabis, litteris prefatione solita prophetis dicendo: « Hæc dicit Dominus, » *g. d.* Ego te ex nunc consilio Prophetam, ut nomen meum tuis dictis præferas, dicasque quasi Propheta: « Hæc dicit Dominus. » Ita Vatablus. Porro quidem sit dicturus, quidque eis per eum dici velit Dominus, audiet in sequentibus.

5. SI FORTE VEL IPSI AUDIANT, ET SI FORTE QUIESCANT (solicet a peccato, inquit Chaldaeus et Septuaginta, *g. d.* Dico « si forte. » Nam non ausim certo polliceri quod audient, et quiescant); QUONIAM DOMUS EXASPERANS EST. — *g. d.* Volo te Judæis etiam avertis et invitis concionari, quia « si forte fit ut audientes verbum moleste, suscipiant fructuose, » inquit S. Hieronymus.

Secundo, ex Hebræo sic vertunt et explicant Vatablus, R. David et Maldonatus, *sive audiant, sive cessent*, id est loqueris ad eos, sive audiant te, sive non, quod posterius, spectando eorum indolem, magis credo futurum, « quoniam domus exasperans est, » *g. d.* Esto sint duri et exasperantes, volo tamen te eis predicare, ut sciunt me eis non defuisse; sed Prophetam et predicatorem, qui eos libere salutis et officii sui moneat, misisse. Hinc esse sensum colligitur ex cap. III, vers. ult., ubi hæc eadem verba repetuntur, et sensu jam dicto accipiuntur: eodem sensu ergo et nostra versio accipienda videtur, *g. d.* « Et si forte quiescant, » scilicet ab audiendo. Hinc est, si audire nolint, vel negligant, *g. d.* Sive audiant, sive non audiant, tu tamen eis concionare.

QUONIAM DOMUS EXASPERANS EST. — Hebræice $\text{בַּיְתָא הַזֶּה מְעִיבָה}$, quod *bet meri*, quod primo verti potest, domus multilateralis et deflectionis, sive apostasie est; *secundo*, domus amaritudinis, sive domus amaricans et exasperans, et, ut Septuaginta vertunt, *irritans*, solicet Dominum; *tertio*, domus rebellionis. Ita Chaldaeus, Vatablus, Maldonatus et alii, *g. d.* Quamvis Judæi, ad quos te mitto, sint contumax,

celes, rebelles, intractabiles, ideoque me ad iram et indignationem concitent, tamen ne timeas eos. Et sciens quia propheta fuerit in medio eorum, — *g. d.* Si audire nolint, inexcusabiles erunt, nec me arguent; utpote qui eos monui et feci quidquid potui, ut se corrigerent. Sic Deus obturatis dat gratiam, licet prævideat eam fore cassam, idque facit ad suam justificationem; ut ostendat per se non stesisse, quo minus salventur. id patet in Pharaone. Ita Theodoretus.

6. QUONIAM. — *g. d.* Premonito te ne timeas, ut virum te præbeas, quoniam ad incredulos et rebelles mitto te. Vel, quoniam, id est quamvis. Vide *Can.* XVI et XXIV. Ita Scholiales.

INCREDULI. — id est inobedientes, rebelles; Septuaginta, *insanientes*; quasi boves, ait Theodoretus, *astro agitati*; Vatablus, *contentiosi*. Hebræice סָרִוּ sarov alibi non reperitur. Noster accipit pro סָרִוּ saror, id est renuere, declinare, avertire se, rebellare.

ET SUBVERSORIUS. — Vatablus et Hebræi vertunt, quasi spinæ, id est, ut Vatablus, *spinosi*; Chaldaeus, *duri*; Noster vertit, *subversores*, qui alios sua mala doctrina vel exemplo subvertunt, danque scandalum; unde cap. III, 20, vertit, *offendiculum*.

SUNT TECUM. — Septuaginta et Chaldaeus, *sunt contra te*, *g. d.* Esto res tibi sit cum hominibus rebelibus et asperis, qui quasi spinæ pungere solent eos qui seam agunt, suosque monitores; tu tamen ne timeas, sed audacter eos inrepra.

ET CUM SCORPIONIBUS HABITAS. — Scorpia est animalculum venenatum, habens oculum in cauda aduncum et fistulatum, quo arcuato vulnere ferrit, et rupta fistula venenum diffundit. Novant hoc Itali.

Secundo, Vatablus vertit, *cum spinis*, quia scorpia etiam significat flagellum maculeatum, vulnens unguis scorpionum, ut patet III *Reg.* XII, 11, ubi dicitur: « Cedam vos scorpionibus. » Notat Judæos, Prophetarum carnicifices et flagellatores. Sic enim scorpia utrinque pungunt eos, qui se tangunt. *Secundo*, in voce scorpionum, notat pseudoprophetas pestilentissimos, qui ore blandiantur, dicentes: Hæc dicit Dominus: sed cauda, id est in fine, venenum impietatis insillunt. Vide Viegas in *Apoc.* IX, *Comment.* II, section. XI, ubi scorpionem docet esse hereticos, ob sex utrorumque analogias et similitudines.

EXASPERANS. — Chaldaeus, *rebellis, contumax*; Septuaginta, *irritans*, scilicet me. Vide dicta vers. 5.

7. ET QUIESCANT. — Hebræice, *et si quiescant*; Vatablus, *sive audiant*, *sive non audiant*. Vide dicta vers. 5.

8. ET NOLI ESSE EXASPERANS. — id est rebelles, et irritans Dominum, sicut illi sua inobedientia et rebellionem irritant, *g. d.* Noli resistere Spiritui Sancto, qui te vocat ad prophetandum et predicandum rebellibus; sicut illi, eidem vocanti ad penitentiam resistunt, noluntque audire eum per Prophetas loquentem, sed ab iis se avertunt.

APERI OS TUUM. — Aperi vasa anime tue, ad excipiendam eloquia mea, id est ea memoria manda, ac retine, *g. d.* Quidquid a me acciperis et audieris, æquo animo excipe, nihil recus, nihil rejice, nihil dissimula, omnia dicito, omnia populo denuntiatio.

9. INVOLUTUS LIBER. — Hebræice, *volumen libri*. Veteres enim in consuetis pergamenis, sive pellibus et membranibus scribebant, easque in spiras et cylindrum convolvebant, cumque legere vellent, eas revolvebant et exponebant. Antiqui in corticibus arborum contortis, et sunt, scribere ceperunt, deinde in membranibus, hædinisve chartis, quas pergamenas vocant, credentes Pergami urbe Troædis primum inventas ab Attalo rege, qui cum Eumene sibi successore celeberrimam bibliothecam, exemplaribus undique conquistis, hædinis chartis construxisse dicitur. Verum chartæ hædinæ antiquiores sunt Troadæ et Pergamo: nam illis usus est Moses; quare et volumina vocavit, quod membrana proprium est in spiras sponte convolvi. Mos autem erat, ut servarentur illæ, eas convolvere circa virgam cedrinam, vel alterius pretiosæ materiei, cui extremum membranæ colligatum erat. Meminit Ovidius ejus consuetudinis:

Nec titulus inio, nec cedro charta notetur,
Candida, nec nigra cornua fronte gerat.

Eum autem morem convolvendi librum, exitimo observatum in instrumentis magni momenti; alioqui litteras familiares Lacedæmoniorum ad Judæos quadrangula forma complicatas, testatur Josephus, lib. XII *Antiq.* cap. v, dicens: « Portitor litterarum Dimo tales epistolas vobis defert quadrangulo scriptas, figmentum habentes aquilam, » etc. Unde cognoscimus alios atque alios complicandarum chartarum modos apud hos, vel illos existisse. Meminit voluminis D. Lucas dicens, *Luc.* IV, 17: « Ut revolvit librum. » Est eadem phrasim etiam in *Psalm.* XXXIX, 9: « In capite libri scriptum est de me. » Ita enim vertunt Septuaginta. Hebræice etiam legitimus, in *volumine libri*, hoc est, in Pentateuco, seu quinque libris legis, qui anonomasticè appellantur volumina a Davide, quod exarati essent oblonga et continenti charta, ex multis membranibus consuta, que duabus columellis hinc inde astantibus alligata convolvebatur et revolvebatur: quem ritum hodie observant Judæi in synagogis, legis volumen eo quo diximus, apparatu custodientes. Et ceteri quidem libri sacri, ut *Psalmi*, vel *Prophete*, in membranibus scripti erant; que convolute claudiebantur, revolute explicabantur, ut vidimus ex *Luca*. Verum lex, sive explicanda esset, sive complicanda, semper volebatur in spiras circa unum vel alterum cylindrum. Ita Prado.

EXPANDIT. — ut prophetiam eo scriptam intelligerem, et intellectam Judæis annuntiarem. Ita Polychronius.

SCRIPTUS INTUS ET FORIS. — Id est, ut Syrus, *ante*

et retro (unde Septuaginta vertunt, *anteriora et posteriora*), sive in facie et in tergo; et, ut Arabicus, *scriptum erat dorsum ejus, et venter ejus*, id est anterior et posterior, pars: hoc est, pagina tam aversa, quam adversa, puta, unoquoque. Veteres hosce libros vocabant Opisthographos, quod a tergo scripti essent; ab *ἀνάθε*, id est *retro*, et *ὄπισθεν*, id est *serbo*. De quibus Juvenalis, *satyra* 4:

Scriptus et in tergo, necum fluitans Orestes.

Et Plinius, *epist.* 40: « Commentarios 160 mihi reliquit opisthographos, et minutissimis characteribus. » Ad eandem formam opisthooma dicebantur Euboici, qui comat, ut ait Pollux, per terga fusam alerent: sicut acrocomas Thracæ, qui anas in frontem mulieribus demitterent.

Significat hic liber opisthographus prophetiam fore prolixam, ait Vatablus, eamque tam multa mala, que Judæis impendebant continere, ut totum volumen implerent intus et foris. Ita Maldonatus. Porro Origenes: « Ante, » inquit, scriptum erat « carmen, » id est promissa sanctis, et vita Beatorum; « foris, » sive retro, scripta erant supplicia peccatorum, scilicet, « lamentum, » peccatoribus non desperatis; « vena, » desperatis et putentibus, quod mox examinabo. Verius enim est, tam ante, quam retro, non nisi mala et minas scripta fuisse. Ita sanctus quidam senex vidit angelos deferentes librum scriptum intus et foris ad S. Ephrem (utpote mitem, et humilem corde); et surgens mane, audivit ex ore ejus divinos sermones omnis compunctionis et timoris divini, velut ex fonte aliquo scaturientes, et agnovit senex a Spiritu Sancto illa suggeri, que ex illius ore manabant. Ita Auctor *Vitæ S. Ephrem*. Sic Moses a Deo accepit tabulas lapideas legis, in quibus digito Dei scriptus erat decalogus: ac per hoc quasi consecratus est legislator et doctor populi, *Ezod.* XXXI, 18. Sic Zacharias, cap. v, 1, vidit « volumen volans, » auditque: « Hæc est maledictio, que egreditur super faciem omnis terre. » Sic Jeremias, dictans sua oracula scribæ suo Baruch, « ex ore suo loquebatur quasi legens » ex libro, *Jerem.* XXXVI, 18. Sic S. Gregorius Thaumaturgus, jussu B. Virginis a S. Joanne Apostolo in somnis Symbolum accepit, quod doceret, et Origenis opponeret, ait Nyssenus in ejus Vita. Atque hinc videtur manasse mos, ut doctores creentur porrigendo eis librum, Aristotelis in Philosophia, Codicis in Jure, Bibliorum in Theologia. Hinc S. Dominicus, orans in templo S. Petri, vidit S. Petrum scipionem ad peregrinandum, et S. Paulum librum sibi dantem, dicentemque: « Vade, concionare, divinitus ad id ministerium electus. » Ita habet ejus Vita, lib. II, cap. I.

Mystice S. Gregorius, *homil.* 9: « Sacra Scriptura, ait, est liber scriptus intus per allegoriam, foris per historiam. Intus, quia invisibilia promittit: foris, quia visibilia præceptorum suorum rectitudine disponit. Intus, quia celestia pollicetur:

foris autem, quia terrena contemplabilia qualiter sunt vel in usu habenda, vel ex desiderio fugienda, præcipit. Involutus est, ut ipsa obscuritas occasio sit plurimum sensuum, insuper et studii ac meditationis, ut illum evolventes, sensum ad divina mentem attollere discamus, ait S. Dionysius, cap. 1 *Coelst. Hierarchia*.

Symbolice, liber involutus significat arcanum consiliorum et decretorum Dei. Hic scriptus est intus et foris, quia plurima, imo infinita Dei consilia in eo scripta sunt. Est involutus, quia in Dei mente reconditus; sed a Deo Prophetis panditur et communicatur, cum ipse illis sua decreta revelat. Ubi nota: in Deo est quasi triplex liber. *Primus*, creationis et creaturarum, de quo dicitur *Psal.* cxxxviii, 46: «In libro tuo omnes (res) scribentur.» *Secundus*, legum et obligationum, de quo dicitur *Baruch* iv, 4: «Hic liber mandatorum Dei, et lex, quæ est in æternum.» *Tertius*, providentiæ particularis circa quamlibet creaturam, maxime hominæ et angelum, quæ v. g. hos in particulari ob merita premiare, illos ob demerita punire decernit, singulisque suam sententiam dicat, eamque in mente sua quasi conscribit, de quo dicitur, *Psal.* lxxviii, 29: «Deleatur de libro viventium.» *Primus* liber est idearum; *secundus*, legis æternæ; *tertius*, mortis aut vite, uti hic Ezechiel datus est liber mortis. In primo enim scripte sunt ideæ rerum, in secundo leges æternæ Dei, in tertio damnandi et salvandi. Ideæ sunt conceptiones, et exemplaria creaturarum singularium in mente divina, secundum quas Deus singulas creat et producit, de quibus ait S. Augustinus quod in mente Dei sint, vivantesque immobiles et sempiternæ rerum omnium rationes. Lex æterna, est conceptus rei gubernandæ, præscribens creaturæ quomodo ipsa debeat operari congrue, vel ad naturam, si irrationalis; vel ad rationem, si rationalis sit. Aut, ut docet S. Thomas, I II, *Quæst.* xciii, art. 4, lex æterna est summa ratio in mente divina, secundum quam dirigit omnes creaturarum actiones et motus in suos fines; puta, est actus divinæ mentis, quo concipit et iudicat regulas prácticas necessarias et æternæ veritatis, ad quas naturaliter quælibet creatura obligatur, quasque Deus cuique imprimi, v. g. homini Deum esse amandum, parentes honorandos, nemini faciendam injuriam. Sicut ergo ideæ sunt ratio et conceptus rerum creandarum in mente divina: ita lex æterna in eadem est conceptus rerum gubernandarum: quo scilicet concipit et iudicat, quomodo quælibet creatura debeat suas functiones obire, adjuncta simul voluntate eam obligandi, vel imprimendi ei inclinationem ad eam regulam sequendam. Hinc sicut ideæ sunt plures (quæcumque enim creatura suam ideam habet in Deo), ita sunt plures leges æternæ in mente divina respectu diversarum rerum, quæ alio et alio modo gubernantur, et etiam respectu diversorum operum quæ diversis regulis dirigen-

tur. Alia enim est lex cælorum, alia aquarum, alia ignis, grandinis, nivis, glaciæ, quæ faciunt verbum ejus. Nam regulæ secundum quas hæc reguntur, diversæ sunt, et conceptus divinæ mentis inter se ratione distinguuntur. Unde S. Augustinus, IX *De Civit.* xxii, ait angelos in æternis Dei legibus, qui in ejus sapientia vivunt, mutationes temporum prævidere, indicans multas esse leges æternas in Deo. Hæc leges particulares sunt una Dei lex generalis et æterna, imo sunt una eademque res in Deo; omnes enim identificantur cum divina essentia. Hæc lex dicitur liber Dei: quia Deus illam ab æterno concepit, et in mente sua quasi in libro justitiæ descripsit, ac voluit ad eam subditos, qui in ejus sapientia erant, obligare, quando inciperent esse in tempore. Unde S. Augustinus, lib. II *De Ordine*, cap. vii, docet legem hæc que est in Deo, esse disciplinam vite: «Hæc, ait, disciplina ipsa Dei lex est, quæ apud eum fixa et inconvulsa semper manens, in sapientes animas quasi transcribitur, ut tanto se sciant vivere melius, tantoque sublimius, quanto et perfectius eam contemplantur intelligendo, et vivendo custodiunt diligentius.» *Tertius* liber vite et mortis est, in quo sigillatim et nominatim describuntur ii, qui legem æternam Dei servant, et qui eam violant: hi enim morti, illi vite a Deo destinantur; uti Judæi hic excidio et morti destinabantur: unde in hoc eorum libro Ezechiel tradidit, scriptæ erant lamentationes, carmen et vae. Hic ergo liber Ezechielis creatus et temporalis, descendit et derivatur ab illo increato et æterno, qui est in mente Dei, tanquam radius a sole, rivus a fonte, flumen a mari.

CARMEN.—Septuaginta, melos, scilicet lugubre, ut patet ex sequent. Vocat «carmen,» vel quia modulatum, vel potius, quia erat formula quedam conceptis verbis composita ad funus, quæ plangebant defunctum. Unde hebraice dicitur *הנהיגה*, id est meditatio, quia præmeditata et lugubris. Vatablus et Maldonatus vertunt, *gemitus*, q. d. Scripta erant in eo excidium urbis et templi, exsilium et captivitas Judæorum, omniaque mala eis eventura. Hic ergo liber non continebat totam prophetiam Ezechielis: nam in ea sunt etiam multa læta, multaque promissa; sed tantum præteritæ ejus partem, quæ minax est, tristis et funesta.

ET VÆ.—«Væ» significat vocis gemulum, et tusionem pectoris, cum querimonia. Hinc dicitur *Jerem.* xxii, 48: «Væ, frater! vae, soror!» Escergero auxillis infortunii et calamitatis, id est captivitatibus Judæorum, quæ sensim crescebat, donec Sedecias cum omnibus abductus est. Nam «lamentatio» est simplex planctus, «carmen» est vehementior, et præmeditatus: «væ» etiam tusionem et compassionem significat. Hinc S. Maria Ogniacensis sub mortem, peracta peccatorum penitentia, in dextera spe gloriæ jubilans: «Præcesserunt, inquit, lamentationes, me pro peccatis lugente; processit carmen, me propter bona sempiternæ exultantem

et jubilante; et ecce sequitur vae infirmitatis et mortis:» quod tamen vae, puta naturalis de morte doloris sensus, mox versum est ipsi in jubilationem a Christo, B. Virgine et Sanctis se ad cælestes nuptias vocari intellexit. Ita Jacob de Vitriaco Cardinalis, lib. II Vite ejus, cap. xi et sequent.

Aquila pro lamentationes, carmen et vae vertit, *vite*, id est creatio (hebraice *קליט* *klitum* a *קלט* *klam*, id est condere, possidere, deducit), *et carmen*, id est exemplar vel collatio (hoc enim est hebraicum *הנהיגה* *hege*, id est meditatio; et meditari significat tota intentione incumbere, uti pictores in exemplar, vel autographum, ut illud in antigraphum expriment), *et vae*, et erit: hebraicum enim *והי* *hi* non a *נחה* *naha*, sed ab *היה* *haya*, id est sum, deducit, q. d. Hæc tria erant in libro scripta, *fabrica*, *exemplar*, et *erit*: sicut, *mane*, *tekel*, *pharas*, hoc est numerus, pondus, divisio; hoc est, ratio petita de regno, rationis examen, et sententia de dividenda et transferenda monarchia Chaldæorum in Persas, scripta fuerunt in pariete, et ostensa Balsasari, *Daniel* v, 25. *Fabrica* ergo significat vberem, templum, regnum et sacerdotium Judæorum a Deo condita et inscripta: *exemplar* significat hæc omnia transfusa a Indæis ad gentes, ibique restituta, scilicet apud christianos: *erit* significat, hæc Dei de eis sententiam fore irrevocabilem; item æternitatem regni et sacerdotii in populo christiano. Hæc enim est summa prophetiæ Ezechielis. Ubi nota bona Synagogæ fuisse exemplar et tyrum honorum Ecclesie. Hic est sensus juxta versionem Aquilæ; nam nostra versio non nisi mala complectitur.

Tertio, R. Salomon: «Lamentationes,» ait, sunt dolores justorum in hoc sæculo; «carmen,» premium Sanctorum in futuro, ut canant alleluia; «væ,» tormenta impiorum in futuro sæculo. Vide Irenæum, *epist.* 46 et 48: «In scriptura, ait, ponens plangitur, justus canitur, maledictus desperans.» Et S. Gregorium hic, *homil.* 9, «lamentationes» ait esse penitentium, «carmen» beatorum, «væ» damnatorum. In sacro, inquit, volumine, id est Scripturæ sacra, tria scripta sunt: primo, «lamentationes», quia in eo scripta est penitentia peccatorum; secundo, «carmen», quia ibi præannuntiantur gaudia justorum: unde «carmen in nocte, est lætitia in tribulatione; et tertio, «væ» quia illic expressa est damnatio obstinatorum et reproborum. Ita et S. Hiero-

nymus. Quocirca pie concludens S. Gregorius: «Quid igitur, fratres, inquit, quid agendum est miseris nobis, nisi ut evigilemus ad hujus verba voluminis, et mala que nos egisse meminimus fleibus puniamus, nisi ut per lamenta penitentia, perveniamus ad carmen vite? Ne, si affligi modo ponitendū nolimus, vae postmodum sine fine sentiamus.» Sic et S. Ambrosius, lib. II *De Penitentia*, cap. vi: «Ezechiel, ait, jussus est flere Jerusalem, et accepit librum, in cujus capite scripta erant lamentatio, et melos, et vae: duo tristia, et unum delectabile: quoniam ille salvus erit in futuro, qui in hoc sæculo plus fleverit.»

S. Chrysostomus in cap. vi *Isaia*, ubi execrationi Judæorum miscetur hymnus Seraphicus: «Sanctus, sanctus, sanctus, Dominius Deus Sabaoth,» querit cur criminum exprobrationibus misceretur carmen et melodia? ac respondet: Ut, inquit, modulatione carminum peccator erigatur, nec ex conscientia criminum, eorumque oburgatione cadat in animi dejectionem, et desperet; sed illa delectat, plangatque peccata, ut in spem venia, lætitiæ et gloriæ cælestis assurgat.

Hinc patet Aquilam, Origenem, S. Hieronymum, S. Ambrosium, S. Gregorium, R. Salomonem et alios, per carmen accepisse læta promissa. Quia sententia ob tot tamque graves auctores probabilis est; licet contraria videatur textui conformior, ut nimirum «carmen» interjectum inter «lamentationes» et «væ,» ejusdem cum his sit rationis, sicut carmen triste et threnodum. Omnia enim hæc minacia sunt et funesta.

Nota: S. Joannes, in suis Apocalypticis visionibus, sæpe alludit ad visionem Ezechielis et Danielis. Ita ad hanc visionem Ezechielis alludit, cap. iv et v. Sicut enim Joannes, cap. iv, vidit Deum in Augusto solio residentem, et circumamictum iride stipari a quatuor animalibus: ita eodem schemate eundem stipari a quatuor Cherubinis vidit Ezechiel, cap. i. Secundo, sicut S. Joannes, cap. v, vidit in dextera Dei librum signatum, scriptum intus et foris, continentem futura, ac præsertim persectiones Ecclesie, et plagas orbi a Deo immittendas sub temporibus Antichristi: ita Ezechiel hoc cap. ii, vidit a Deo sibi mitti librum, in quo intus et foris scriptæ erant «lamentationes, carmen, et vae;» puta prophetiam hoc libro ab eo conscriptam de excidio Hierosolymæ et aliarum gentium per Chaldæos.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Ezechiel comestione Mrti, visione gloria Dei, crebra jussione et corroboratione Dei, factus quasi adamas, excitatur ut libere prophetet Judæis obstinatis. Hinc secundo, vers. 12, Spiritu Dei transfertur ad Judæos habitantes juxta Chobar, circa eisque sedet moriens septem diebus. Inde speculator a Deo constituitur, jubeturque sub poma mortis, mortem ex parte Dei denuntiare impiis. Tertio, vers. 23, rursus videt gloriam Dei, ab eoque domi includitur, et quasi amens ligatur, atque elinguis; ut hac sua inclusione, et silentio, representet urbis obsidionem (1).

1. Et dixit ad me : Fili hominis, quodcumque inveneris comede : comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. 2. Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo : 3. et dixit ad me : Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. Et comedi illud : et factum est in ore meo sicut mel dulce. 4. Et dixit ad me : Fili hominis, vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos. 5. Non enim ad populum profundi sermonis, et ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel : 6. neque ad populum profundi sermonis, et ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones : et si ad illos mitteris, ipsi audirent te. 7. Domus autem Israel nolunt audire te : quia nolunt audire me, omnis quippe domus Israel attrita fronte est, et duro corde. 8. Ecce dedi faciem tuam valentiorē facieb eorum, et frontem tuam duriorē frontibus eorum. 9. Ut adstantem, et ut silicem dedi faciem tuam : ne timeas eos, neque metuas a facie eorum : quia domus exasperans est. 10. Et dixit ad me : Fili hominis, omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi : 11. et vade, ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis : Hæc dicit Dominus Deus : si forte audiant, et quiescant. 12. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnæ : Benedicta gloria Domini de loco suo ; 13. et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnæ. 14. Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me : et abiit amarus in indignatione spiritus mei : manus enim Domini erat mecum, confortans me. 15. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant : et mansi ibi septem diebus moriens in medio eorum. 16. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens : 17. Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel : et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. 18. Si dicente me ad impium : Morte morieris : non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut averteat a via sua impia, et vivat : ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem rjus de manu tua requiram. 19. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua, et a via sua impia : ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. 20. Sed et si conversus justus a justitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem : ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non annuntiasti ei : in peccato suo morietur, et non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit : sanguinem vero ejus de manu

(1) Primis versibus hujus capituli quod nulla alia synopsis præter supra positam indiget, representatur ab illo quod infra vers. 10 propriis verbis dicitur. Desumptum emblemata est, ut in decursu dicitur, ex usitata omnibus fere gentibus locutione metaphorica, quæ veritatis cupidi rem huic desiderio utilem avide, belluo-

num instar, devorare, et in succum et sanguinem convertere dicuntur. Sic Jerem. xv. 16 : « Inveni sunt sermones tui, et comedi eos. » Allegorice igitur hic exprimitur quod dicitur Isaie 41, 16 : « Posui verba mea in ore tuo ; » et Jerem. 1, 9 : « Ecce dedi verba mea in ore tuo. »

tua requiram. 21. Si autem tu annuntiaveris justo ut non peccet justus, et ille non peccaverit : vivens vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti. 22. Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me : Surgens egredere in campum, et ibi loquar tecum. 23. Et surgens egressus sum in campum : et ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria, quam vidi juxta fluvium Chobar : et cecidi in faciem meam. 24. Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos : et locutus est mihi, et dixit ad me : Ingredere, et includere in medio domus tuæ. 25. Et tu, fili hominis, ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis : et non egredieris de medio eorum. 26. Et linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans : quia domus exasperans est. 27. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Qui audit, audiat : et qui quiescit, quiescat ; quia domus exasperans est.

1. ET DIXIT AD ME. — Dominus auriga curvus Cherubim.

QUODCUMQUE INVENERIS. — Supple, in manu mea, q. d. Volumen, quod tibi offero, comede, non ore corporali, sed per visionem imaginariam, quæ hæc omnia Ezechiel representabantur.

COMEDE VOLUMEN ISTUD. — scilicet per visionem, ut dixi, quæ significat id quod explicat vers. 10, dicens : « Omnes sermones meos, quos loquor ad te, assume in corde tuo, » q. d. Hæc traditio voluminis symbolum est legationis tuæ, tibi que infundi spiritum prophetiæ (sicut ergo Doctores creantur, tradendo librum, sic hic Ezechiel creatur propheta, accipiendo volumen prophetiarum a Deo) : collectio vero significat ea quæ in illa audis et vides, in intima anime tuæ ruminando et meditando transmitti ; ut cum affectu, et ex calore interno ac toto animo et spiritu, ea populo proloquaris : sicut cibus et vinum, sanguinem et spiritus excitant, et novos suggerunt, qui linguam faciunt disertam, q. d. « Comede, et pascet ; saturare, et eructa ; accipe, et sparge ; confortare, et labora, » ait S. Hieronymus.

2. CIBAVIT ME. — visus sum mihi volumen hoc comedere : videbatur enim mihi, quod Deus volumen in os meum ingereret, faceretque ut illud devorarem ; hoc est, docuit me cuncta quæ in eo erant scripta, scilicet minas et excidia Judæorum aliarumque gentium eis a Deo decreta. Ita Chaldeus.

3. VENTER TUUS COMEDET (id est comedit), ET VISCERA TUA COMPLEBUNTUR. — id est compleantur, q. d. Non evome, nec tantum auribus et memoria haurias verba prophetiæ ; sed meditatione assidue revolve, conoquere, pascere, satura voluntatem et affectum tuum, ut quasi plenus et ebrius illa eructes.

Notent præcones verbi Dei, se illud assidua meditatione prius debere decoquere. Hinc S. Scriptura doctrinam Prophetarum vocat ructum : quia, ut ructus ex cibo cocto exhalatur, sic verbum Dei, ex corde alimonia celesti pleno et amore ebrio, deprimi debet. Hoc sentiebat Psaltes, dicens Psalm. xlv. 1 : « Eructavit cor meum verbum bonum, » uti notat ibidem S. Chry-

sostomus tom. I, et Psalm. cxlvii, 7 : « Memoriam abundantie suavitatis tuæ eructabunt, et justitia tua exsultabunt. » Unde S. Gregorius hic, homil. 11 : « Fit, ait, plerumque, quod tales quique ex dono celestis gratiæ etiam verbum doctrine percipiant, atque de veritatis pabulo, quod ipsi intrinsecus dulciter ruminant, proximos suaviter pascant. »

ET FACTUM EST IN ORE MEO SICUT MEL DULCE. — Primo, quia divina et arcana Dei consilia et judicia cognoscere dulce est. Ita S. Hieronymus et Theodoretus. Rursus, per hanc dulcedinem excitabatur ad illa excipienda et prædicanda. Quod enim dixit Plato, tamdiu difficile est hominem in recto contineri, quando vii suavitate non gustaverit : « Tota enim vita gustu dicitur : » hic etiam locum habet. Secundo, concionari in prædicatio de supplicis peccatorum, ut convertantur, dulce est ; et valde suavis, ait Apollinaris, est delictorum lamentatio, ut patet in Magdalena. Tertio, quia dulce est zelanti Dei justitiam, videre supplicia peccatorum, quibus vindicatur Dei honor. Sed, ut habet vers. 14, et ex eo S. Joannes Apocal. x. 9, postquam volumen transglutivi, amaricitus est venter meus ; quia ut revolvi tanta esse supplicia gentis meæ, ex intimis visceribus indolui. Secundo, quia eorum revolutio et prædicatio fuit mihi causa, cur Judæi me vexaverint, afflixerint, occiderint. Hæc de causa aiebat Michæas cap. ii, vers. 11 : « Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer ! »

Nota hic : Verbum Dei est simile pilulis, quæ foris auratæ vel saccharatæ deglutuntur cum suavitate ; sed cum in ventre dissolvuntur, aloë, myrrha, crocus, etc. ventrem amarificant, et torminibus cum cruciant, ac quasi lacerant. Sic ait D. Thomas in Apocal. x : Verbum Dei dulce est rationi, sed amarum sensualitati. Sicut ergo pilule, quæ ventrem non lancinant, bonæ non sunt, sed evanidæ et inefficaces, quia noxios humores non expellunt, nec expurgant : ita concio, quæ mentes et conscientias suis vitis affixas non concutit, non turbat, non exagitat, bona non est ; sed evanida, quia aures tantum mulcet, et e corde noxios mores non defricat, et non expellit : quod

enim sunt pravi humores in ventre, hoc sunt mali mores in mente.

5. NON ENIM AD POPULUM PROFUNDI SERMO. — Est metalepsis : « profundi » id est obscure et difficili intellectu. Quae enim profunda sunt, obscura sunt; quae obscura, difficili aditu sunt : quae difficili aditu, etiam difficili intellectu sunt. Sic ait Virgilius :

Speiantis abdicit atris,

Id est profundis. Quae enim profunda sunt, tenebrosa sunt; quae tenebrosa sunt, nigra videntur. Hebraice est : *Non ad populum profundi labii, et gravis lingua*. Alienus enim et barbarus sermo gravis est et molestus, quia insuetus auribus. Septuaginta una voce vertunt nervose et eleganter : *ὡς ἄρτι τῶν βαθυπέδων καὶ βασιψόφωνον*, id est, non ad populum profunditatis et gravitatis, id est tar dialinguem, tu mitteris. Ita Prado et Pineda, lib. III *De Rebus Salomonis*, cap. XII.

AD POPULUM ISRAEL. — Subaudi cum Chaldaeis et Vatablo, *sed, q. d.* Non mitto te ad Barbaros; sed ad Israelitas, quorum linguam nosti, quique meam noverant, cum quibus saepe miscui colloquia per Moesem et Prophetas.

6. NEQUE AD POPULOS MULTOS. — id est diversos, varios, indeque varii sermonis. Ita Maldonatus. Aliter R. David, *multos*, inquit, id est *longinquos*, remotos, multos mitteris.

ET SI AD ILLOS MITTERIS. — Hebraice $\text{לֹא אֶרְדַּמְתִּי לָהֶם}$, id est *si non*. Quod primo sic aliqui expli- cant, *si non*, id est *alioqui*, quin potius si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Secundo, Vatablus, *si im*, id est *si*, putat hic esse formulam iuramenti execratorii, *q. d.* Dispeream, nisi te audissent, si ad eos te misissem. Tercio, alii, *q. d.* Si ergo non mitterem te, ipsi audirent te, *q. d.* Iudaei nolunt te audire; non quia oderunt te, sed me. Verum dico, pro לֹא , id est *non*, legendum est וְלֹא , id est *utrumque, si, q. d.* Si, si inquam, misissem te, etc. Id ita esse patet tum ex Nostro, tum ex Septuaginta et aliis, qui vertunt assertive, non negative. Unde R. David, Vatablus et Maldonatus vertunt : *Certe si misissem te ad eos, audissent te.*

7. ATTRITA FRONTE. — Hebraice, *fortes fronte*; S. Hieronymus, *dura facie*, id est contumaces, impudentes; Septuaginta, *contestatos*. Vide cap. II, vers. 4, *q. d.* Illi impudentes sunt, sed tu ne cedas impudentiae ipsorum : et si illi audacter et sine pudore mala perpetrant, tu audacter et sine pudore eos reprehendas. Ita S. Hieronymus. Cum impudentibus enim impudenter agendum est. Si quis ergo sit perficere frontis et effrons, tu esto fronto, et quasi frontonem te iis opponio.

Nota : In vultu et fronte perspicitur animus, ejusque affectus : unde Cicero ad Q. fratrem *De Peltione consulatus*, « frontem » vocat « animi januam » ; hinc frontis gauchibus erat sacra genio, item pudori; pudoris enim sedes est frons : quocirca non habere frontem dicitur, qui non habet

prudorem. Quin et Aristoteles in *Physiognomica*, scribit exigua fronte homines indoctiles ; et ad disciplinas ineptos videri, atque ad suum genus pertinere : sues enim quia parvam habent frontem, hinc sunt indoctiles et stupidae, ideoque impudentes. Rursum, hinc perficuisse frontem dicitur illi, qui pudorem omnem dediderunt, velut absterse manu a vultu pudore. Solent enim pudibundi, praesertim agrestes et rusticari, qui dicturi factive quippiam sunt apud ignotos, verecundiae causa, manu faciem perficrare, ut ita quasi pudorem e fronte eliciant et abstergant. Plutarchus scribit hunc gestum peculiarem fuisse Ciceroni, ut dicturus lava faciem demulceret : et fatetur ipse Cicero, initio dicendi sese timidiores et verecundiores fuisse. Ubi enim timor, ibi et pudor. Sic hi Iudaei frontem perficerent et delinquent; quocirca Ezechiel hic jubetur a Deo duriori frontem eis opponere, eorumque impudentiam audaci et minaci vultu contundere.

Nam quis

Pecandi finem possit sibi, quando recipit
Ejectum semel atrata de fronte pudorem?

ait Juvenalis, *satyra* 13.

Porro Deus Propheta promittit duram frontem, at non cor durum; quia, licet ei, qui est duro corde, severa et dura ostendenda sit frons, a corde tamen durities absit oportet. Cor enim corripitens debet esse amore plenum, et ex amore, ut durum corrigat, duram assumere frontem. Ita S. Augustinus in *Psalms*. CI : « Quid, inquit, luxurioso filio facturus es? non castigabis? et non verberabis? refrenabis? fiat hoc, fiat (admitti tu fiat, imo reprehendi, si non fiat), sed animo dilectionis fac, non animo ultionis. »

Unde idem Augustinus in *Psalm*. LXXVIII, 8 : « Operuit confusio (vel, ut ipse legit, irreverentia, et explicat impudentia) faciem meam. Frontosus, inquit, esto, quando audis opprobrium do Christo, prorsus esto frontosus. Quid times fronti tuae, quam signo crucis Christi armasti? hoc est enim : Propter te sustinui exprobrationem. Et quia non de te erubui, quando mihi propter te insultabatur, operuit irreverentia faciem meam. »

8. DEDI FACIEM. — *q. d.* Hos obstinatos argue, obscura, increpa; in tibi animos et libertatem indo, faciemque interritam. Ideo, inquit S. Hieronymus : « Dedit tibi vultum durissimum, et frontem, qua nullo pudore superetur. Ex quo discedit, interdum gratiae Dei esse, impudentie resistere, et cum res poposcerit, frontem fronte contere. » Hoc uti verbo, ita exemplo suo docuit S. Hieronymus; nam carpens vitam clericorum, odium incurrit. Quocirca scribens ad *Aseylum* : « Gratias, ait, ago Deo meo, quod dignus sim quem oderit mundus. » Et epistola ad *Furiam*, ostendens quantis maledictis a maledictis lacesseretur, ait : « Addant, si volunt, Samaritanum, ut Domitium titulum recognosciam. » Et epist. ad *Pampha-*

elium, laudat eum, quod ex consule monachum professus, vulgi sermones contempserit. « Quis, ait, crederet hoc, ut consulum pronepos, et Furiani germis decus, inter purpuras senatorum, furva tunica pullatus incederet, et non erubesce- ret oculos sodalium, ut deridentes se derideret? Prima virtus est monachi, contemnere hominum iudicia, et semper Apostoli recordari, dicentis : Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Tale quid et Dominus loquitur ad Prophetas, quod posequit faciem eorum quasi urbem eream, et lapidem adamantinum, et columnam ferream, ne paverent ad injurias populi, sed impudentiam subsannantium frontis rigore conterrerent. »

9. UT ADAMANTE. — Cujus duritia est indomabilis, qui malleos frangit, incudem findit, ignem superat. Sic ait Hesiodus :

Durus at his animos solido ex adamante creatas.

Origenes, homil. 3 in *Jeremiam*, docet diabolum esse malleum terrae, persecutiones esse incudem; qui ad incendendam mentem constantes in fide viva, hos esse homines adamantinos, et adamantes Deo charos et pretiosos.

Talis sit concionator, audax, fortis, constans, liber; qui nec pudore vincatur, nec metu taceat, aut palleat. Sed, ut Tertullianus ait : « Honestas inverecundia veritatem annuntiat, nullius faciem reverit. » Sed adhibendum tamen est prudens iudicium, et discretio eum modestia, quando corripendi sunt magnates : uti Nathan fecit arguens Davidem. Talis fuit Elias, Joannes Baptista, S. Stephanus. Concionator ergo et Praeulatus, sit per mansuetudinem magnus, ut omnes ad se alliciat, per patientiam et constantiam adamas. Rursus Praeulatus, dum durum corripit, adhibeat duritiem inerepationis, non solum instar adamantis, ut terrorem correptus aspiciat; sed etiam instar silicii, qua percutsa non repercutit, sed scintillas jacit : quia in illa ipsa duritie scintillae charitatis emicare debent in corripiente. Vide S. Gregorium XXIV *Moral.* XXIV, et S. Bernardum, serm. 44 in *Canticis*. Hujus rei simbolo Summus Pontifex in pectore gestat crucem adamantinam, etiam dum celebrat : quia summa in eo requiritur tum patientia, tum fortitudo in tuenda fide Christi crucifixi contra hereticos et infideles, aequae ac justitiae et pietate contra impios, praesertim principes et tyrannos; ut sit instar Petri, qui audivit a Christo : « Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. » Hujus enim petrae successor et haeres est Pontifex. Eadem de causa, Episcopi gestant crucem ex auro, aliove metallo duro. Porro Pribus, lib. XXXVII, adamantis virtutem describit, « invictam, et contemptibilem duarum violentissime naturae rerum, ferri ignisque. » Hinc adamantis figura pro emblemate usus est Cosmus Magnus Etruriae dux, multi etiam alii Italiae principes.

Censent aliqui S. Scripturam non meminisse adamantis in bonum, sed tantum in malum; unde non ponere eum inter gemmas Rationalis pontificis, *Exodi* XXVII, 17; nec inter gemmae fundamenti caeli, *Apocal.* XXI, 19; idque, quia adamas est symbolum duritiae, obstinationis et Tyrannidis, ut patet *Jerem.* XVII, 1; *Zachar.* VII, 12. Unde graece dicitur *ἀδάμας*, id est *indomabilis*; hebraice vero *ספיר*, a radice *ספר* *scamir*, id est *custodi-tur*, cavit, *q. d.* Cave ab adamanta, id est a duro, vel tyranno. Huc facit, quod acuminatus nascitur adamas, quodque a magnete abstrahit ferrum, teste Plinio : sic enim tyranni privatos rebus suis spoliant. Addunt alii adamantem unius hirci sanguine mollescere : sic tyranni sola gula et libidine solvantur et mollescunt. Insuper, quia pretiosissimus est, symbolum esse singularitatis et fastus. Denique, sunt qui putant, hac de causa post Christum, adamantem mutasse naturam, ejusque priscae conditiones interisisse, ut interit phoenix; ut per hoc significaret Deus, quod Christus indomitae et adamantinae hominum corda, vi crucis et gratiae suae fregit et mollesceat, juxta illud quod ipse ait *Joan.* XII, 32 : « Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. » Ita censet Origenes Adamantum, lib. II in *Job*, aut quisquis est auctor : vetus certe est, sed Origenes non esse censet Sixtus Senensis, Doctores Lovanienses et alii, esto Origeni inquit Trithemius. Idque liquet ex eo quod auctor hic lib. II, meminert Luciani martyris, cum constet Luciano Origene fuisse posteriorem. Rursus lib. I, meminit Homosianorum, dicitque esse sectam trium Deorum, quae replet totum orbem : unde liquet auctorem esse Arietum, et Ario, ac multo magis Origene posteriorem. Verum hoc auctoritas hujus dictum falsum esse, constat experientia. Nunc enim eandem naturam aliasque dotes eandem in adamante experimur, quas ei attribuit Plinius, excepta duritie : nam nunc nullus est adamas, qui non mallei ictu in partes dissiliat, ait Auzelmus, Boetius, lib. II *De Gemmis*, cap. IV. Prius etiam, scilicet quod S. Scriptura adamantem non utatur nisi in malum, eo quod symbolum tyranni sit et tyrannidis, falsum est : nam Deus Luc Ezechielem prophetam facit adamantem. Rursus, adamas est gemma pretiosissima, clarissima et praestantissima, et quae Regum et Pontificum, uti jam dixi. Denique adamas symbolum est invictae fortitudinis et constantiae, ideoque Martyrum et SS. Praeulorum : quinimo scribunt medici adamantem, si gestetur, facere hominem fortem et impavidum, ac metus et phantasmata dispellere. Addit S. Epiphanius, tract. *De Lapidibus et gemmis*, pontificem Hebraeorum ingredientem in templum tribus anni solemnitate, puta in Paschate, Pentecoste et festo Tabernaculorum, adamantem in pectore gestasse, qui splendebat, si populus a peccatis immunus, Deo charus esset; sin autem, obnubilabatur, aut rubescebat ut san-

guis, quasi gladium stragemque Dei comminans, cunctis rei penes ipsum sit fides.

Tropologie, adamas erat S. Basilii, de quo scribit Nazianzenus *Oratione funebri*: « Duorum lapidum naturas imitabatur laudabilium factus est enim percutientibus adamas, dissidentibus magnus. »

Tales adamantes hoc seculo fuere martyres, ob fidem et fidei veram praedicationem varie enecti in Anglia, Hollandia, Francia, in quos proinde Hugenottorum furor inaudita feritate desavit. Nam alios terra vivos infoderunt, aliorum parvulas proles disperperunt, sacerdotes eviscerant, aliis abstractam capitis pellem reflexere clavis, aliis impudenti crudelitate verenda rescuerunt, eaque miseris vorare compulerunt. Nam reliqua erant vulgaria, strangulationes, confossiones, submersiones, carceres, contumeliae, et verbera. Sacras edes evertisse, aut fessasse flammis, ludus erat. Vestes sacras in cineres redigisse, calicos surripuisse, confregisse sacras Christi et Sanctorum imagines, pietatis opus credebatur. Vide *Theatrum hereticorum crudelitatis*: Vide et dicta *Isidae* cap. 1, 7.

Audi et gentilem Senecam, *epist.* 24, ubi docet sapientem vano hominum timore non moveri, sicut pueri personatos et larvatos expavescent: « Non hominibus tantum, inquit, sed et rebus persona demenda est, et reddenda facies sua. Quid mihi gladius et ignes ostendis, et turbam carnificum circa te frementium? Tolle istam pompam sub qua lates, et stultos territis. Mors est? quam nuper servus meus, quam ancilla contempsit. Paupera fiam? inter plures ero. Exsul fiam? ibi me natum putabo, quo mittar. Alligabor? quid enim? nunc solutus sum? Ad hoc me natura grave corporis mei pondus astrinxit. Moriar? hoc dicens, desinam egrotare posse, desinam alligari posse, desinam mori posse. » Idem, *epist.* 3: « Desines timere, si sperare desieris. » Et Cicero, *Tuscul.* IV: « Is est sapiens, is est beatus, cui nihil humanarum rerum, aut intolerabile ad efferendum animum, aut nimis letabile ad emittendum videret. Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis, cui aeternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? » Rursus Seneca, lib. 1 *De Clementia*: « Magnam, inquit, fortunam magnus animus deceat, cuius est proprium placidum esse tranquillumque, et injurias atque offensiones superne despiciere. » Nam, ut recte notat Tacitus lib. IV *Annal.*: « Convicta, si lascare, agnitis videtur; spreta, exolescent. »

Audi et Calani gymnaeophistae responsum ad Alexandrum apud Plutarchum; et S. Ambrosii *epist.* 7: « Cum enim Alexander eum juberet sequi: Qua me, inquit, laude dignum Graeciam petere possis, si possum cogi facere quod nolo? Et vere plenus auctoritatis sermo, sed magis mens libertatis. Denique et epistolam scripsit Calanus Alexandro: Amici persuadent tibi manus et ne-

cessitatem inferre Indorum philosopho, nec in sociis videntes nostra opera. Corpora enim transferes de loco ad locum, animas non coges facere quod nolunt, non magis quam saxa et ligna vocem emittre. Maximus ignis viventibus corporibus dolorem inurit, et gignit corruptionem; super hunc nos sumus: viventes enim exurimur. Non est rex, neque princeps qui extorqueat a nobis facere quod non proposuimus. Non similes sumus Graeciae philosophorum, qui verba pro rebus meditati sunt ad opinionis celebratam. Nobis res socias verbis, et verba rebus: res celeres, et sermones breves, in virtute nobis libera beata est. Praeclara verba, sed verba; praecleara constantia, sed viri; praecleara epistola, sed philosophi. Apud nos autem et puella de mortis appetita sublimis usque ad caelum exere virtutum gradus. Quid Theclam, quid Agem, quid Pelagiam loquar, quae tanquam nobilia vitulina pullulantes ad mortem quasi ad immortalitatem festinaerunt? Inter leones viri exsultavit, et prodeuntes bestias expectavit intrepida. Et ut nostra cum Indorum gymnosophilis conferamus: quod illi verbis gloriosus est, S. Laurentius factis probavit, ut vivus exurere, et flammis superstes diceret: Versa, manduca. Haud degener Abrahamidarum, et Machabeorum concertatus puerorum, quorum alii super flammam caneant, alii cum exurere non rogabant ut parceretur; sed invehebantur, ut amplius persecutor inflammaretur. Liber igitur salutem, quid autem sublimius S. Pelagia, quae vallata persecutoribus, priusquam tamen in eorum conspectum veniret, aiebat: Volens mori, nemo me continget manu, nemo oculo protervo violabit virginem. Mecum feram pudorem, mecum incolam verecundiam: nullum praedones lucrum suae capient insolentia. Pelagia Christum sequitur, libertatem nemo auferet, nemo captivam videbit liberam fidem, insigneque pudicitiam, et prosapiam prudentiam. »

Nota: Plinius lib. XXXVII, IV, quatuor recenset adamantinum species, ex locis ubi generatur, scilicet Indicum, qui inter omnes principatum tenet, Arabicum, Macedonicum et Cyprum; atque miras eorum dotes recenset, quae apte viri viri, praesertim Dei praconi et praetolo, conveniunt. *Primo*: « Maximum, inquit, in rebus humanis, non solum inter gemmas, pretium habet adamas, diu non nisi regibus, et iis admodum paucis cognitis. » Scimus adamantes fuisse merces regum Lusitaniae, adeoque unum instar nucis venire sexaginta millibus aureorum. Ita fortitudo, et praesertim martyrum, maximi apud Deum et homines est pretii, ut patet in S. Laurentio, S. Stephano, S. Vincentio et aliis.

Secundo: « Indicus adamas, ait Plinius, a crystalli colore translucidus non differt, et laterum sexangulo laevore turbatur in mucronem. » Ita patientia fortis, quasi crystallus mentem ab

omni concupiscentia depurat, factique pellucidam, ac tuncionibus et pressuris ab omni parte perpolla et angulata, turbatur in mucronem, qua suos hostes omnes transigit et perimit, ut merito audiat ipsa: « Omnium patientia victrix. »

Terto: « Arabici, ait, adamantes incruentisprehenduntur, ita respuentes ictum, ut ferrum utrinque dissulhet, ineudesque etiam ipsae dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulque ignium victrix natura, et nunquam incalcescens. Unde et nomen indomitae vis graecae interpretatione accepit: » *Sabaiz* enim graecae idem est quod *indomitus*. An non S. Laurentius sua forti patientia vieti ignes, ferrum et quidquid sub caelo durum est? Finxerunt Poetae Heruleum habuisse cor adamantinum, ideoque in laboribus et certaminibus tam heroicis fuisse invictum; cessit tamen illud Cupidini. Verius tale cor obtinent christiani quibus, qui nec amore, nec terrore vincuntur; quibus esto « sit fragilis caro, et corpus luteum, mens tamen adamantina est. »

Quarto: « Adamas Cyprinus, in medicina est efficacissimus. » Quid efficacius in quavis adversitate, patientia et fortitudine? Sæviant in nos tyranni, fere irruant, ignes urant, catuste distendant, scorpil dilacerent: hisce omnibus efficaciter dominatur patientia. Nam « in patientia vestra possidibitis animas vestras, » ait Christus Dominus.

Quinto: « Adamas dissidet cum magnete in tantum, et iuxta positus, ferrum non patitur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. » Ita fortis Dei praeco, ingens habet cum mundo dissidium, nec patitur ab eo homines abduci et illic; quin et si quos allexerit, omni vi et modo abstrahere conatur.

Sexto: « Adamas venena irrita facit, et lymphationes abigit, metusque vanos expulit a mente: et ob id quidam eum anachiten (*q. d. indolorium*) vocaverunt. » An non robustus Dei praeco, viliorum venena, vanos hominum metus circa vitam sanctam conserendandam, ac inanes sollicitudines depellit, facitque ut in animi quiete et securitate alacres serviant Deo?

Septimo: « Illa invicta vis, farris ignisque contemptrix, hircino rumpitur sanguine, » ait Plinius, licet Noster Alcazar id fabulosum putet. Quocirca notat S. Hieronymus in *Amos* VII, sicut adamas licet indomitus, hirci tamen sanguine fragitur: ita pariter sanctissimos viros, qui alias erant fortissimi et adamantini, saepe tamen mortifera libidinis calore dissolvi: « Haec enim, inquit, sanguinis hircorum, et ipsius hirci dicitur esse natura, ut sit ad libidinem calidissimus, et quod ignis edomare nequeat, solus illius dissolvit cruor. » Addit ibidem Christum Dominum esse adamantem nostrum, eumque « stare supra murum adamantinum, id est super Sanctos et

Apostolos suos, quibus donavit, ut et ipsi adamantes vocarentur, et a nullo separati dicerent: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio? etc. Petrus quoque erat fortissimus adamas; hinc porte inferi non praevaluerunt adversus eum. »

Denique Rabbini, et ex eis Lyranus, pro ut adamantem, vertunt, ut vermen fortisorem rupe dedi faciem tuam: et per vermen intelligunt sanguinem ejusdem venenis, quo sine sonitu incedebantur lapides in fabrica templi Salomonis. Hoc si verum esset, tropologie recte apparetur Christo dicenti: « Ego sum vermis, et non homo. » Christus enim quasi terrimanus ligni vermicleus, sua passionis infirmitate lebravit saxea hostium corda. Verum hic vermis fictitious est: et Hebraeam *sanam* adamantem aut sentes ubique, nusquam vermem significat.

ET UT SILICEM, — Hebr. et *fortisorem*, vel *duriorum silice*. Tropologie S. Gregorius, ut adamantem, inquit, ne silicet per exhibitum honorem auditioribus, referentur lingua ex verecundia; et ut silicem, ne per despectum taceat ex infirmitate: tam enim honor extollendo, quam despectus deprimendo ligare solet linguam praedicatoris vani vel timidi.

40. SERMONES MEOS. — Hic incipit explicare voluminis significationem, ut dixi vers. 2: « Sermones, » id est res visas, scilicet librum, « assume in corde, » id est in phantasia tibi figura, deinde audi a me ejus explicationem. Aliter R. David, Vatablus et Maldonatus: *1. voc.* inquit, id est *et*, capitul pro *postquam, q. d.* Excipite et conserva sermones meos in animo tuo, postquam eos auribus audieris. Sed *1. voc.* vix alibi sumitur pro *postquam*.

11. AD TRANSGRATIONEM. — id est ad concives qui tecum transmigraverunt Babylonem. Ponitur abstractum pro concreto.

POPELLI TUI. — *q. d.* Non tam mei, qui tam feda a me desecit; sed tui, cuius te praecoem, et quasi custodem constituat.

SI FORTE AUDIANT, ET QUIESCANT. — Vatablus, sive audiant, sive non. Vide dicta cap. I, 3.

12. ASSUMPSIT ME SPIRITUS. — id est *in* virtus, vel Spiritus angelicus. Angelus enim Ezechiellem eunctantem quasi per viro rapuit, non tantum in spiritu, sed et in corpore, ac rulliter, quasi alterum habebat, a homine Chobab, uli solus secesserat oraturus, translatum ad pagum vicinum, ubi Judeos, qui secum transmigraverant in Babylonem, reliquerat. Ita S. Hieronymus, et patet vers. 15. Hinc sequitur: « Et audivi post me vocem. » Ezechiellem enim cap. I, curus Chobabum cum toto illo strepitu, non a tergo, sed a fronte apparuerat. Hic vero assumptus ad spiritum, missonque Propheta, et translatus ad populum, visionem reliquit a tergo: atque ita dum pergat, strepitum, quem ante se prius audiverat, a tergo postea exaudii; et praesenti adhuc curus et

rotarum stridore, quasi stimulus quibusdam incitatus, ad jussa Dei exequentia alacris properaret. **VOCES COMOTIVIS MAGNE** (id est strepitum, tum venti procellosi, qui aera commovebat cum impetu; tum Cherubim, qui magno clamore et fragore clamabant): **BENEDICTA GLORIA DOMINI DE LOCO SUO**. — Jam « gloria Domini » est arca Testamenti, inquit Hebræi et noster Prado, *q. d.* Ecce brevi arca effertur ex templo, et urbs ac templum concremabuntur.

Secundus et melius, « gloria Domini » est gloriosus Dei curus Cherubim, ipsaque Dei majestas gloriosa illi insidens. Hæc « benedicta est de loco suo, » id est *in loco suo*. Sic enim angeli in nativitate Christi ceciderunt: « Gloria in altissimis Deo. » Aut potius, « de loco suo, » id est de celo suo, supple, *venit* et descendit in terram. Currus enim hic Dei aliquando levabatur in celum, aliquando descendebat in terram, ut indicavit cap. i, 49. Hic ergo descendit cum magno strepitu, quasi tonitru, ad castigandos Judeos. Hoc enim comotio illa magna significat. Simile est *Psalm.* XLII, 3: « Ignis in conspectu ejus exarsit; et in circuitu ejus tempestas valida. » Et *Micæa* i, 3: « Ego Dominus egressus de loco suo; et descendet, et calcabit super excelsum terræ. » Ita S. Hieronymus, Maldonatus et alii.

Tertio, Polychronius et ex eo noster Prado: « Benedicta sit gloria Domini, » que, supple, recedit « de loco suo. » Vidit enim Ezechiel Deum, cum suo curru, rotis et Cherubim, ex templo Hierosolymitano, ubi sibi videbatur eum videre et audire loquentem; finita visione et sermone, mirrare magno fragore alarum Cherubim, et rotarum, ac venti, ut sequitur vers. 13; ut significans templi et urbis exiditum, seque illud derelicturum, atque Propheta magis stimulare tur ad libere et mox predicandum hæc populo. Secundus sensus magis genitivus et ad rem videtur. Agit enim de Deo quasi vindice et milite armato, veniente in curru suo bellico ad proferendum hostes. Nam de recessu Dei e templo et e Synagoga dicit cap. x, 18.

Tropologie S. Gregorius, *homil.* 10: « Locus, ait, glorie Dei est vel sancta queque anima, vel unusquisque in celestibus permanentis angelicus spiritus. Et gloria Domini de loco suo benedictum, cum vel ab electis hominibus, vel a sanctis angelis auctori omnium laus eterna canitur. »

13. ET VOCES ALARUM ANIMALIUM. — Septuaginta vertunt: *Et vidit voces alarum animalium, ut intelligatur visio fuisse in spiritu, et vox sine sono in visione imaginaria; ubi idem est audire et videre.* Vide *Canon*, 1.

PERCUTIENTIUM ALTERAM AD ALTERAM. — *שיקוף מסכות*, id est *que osculatantur*, id est attingentur altera alteram. Vide dicta cap. i, vers. 9.

Moraliter S. Gregorius, *XXIV Moral.* vi: « Quid, ait, alas animalium nisi virtutes debemus sentire

Sanctorum? qui dum terrena despiciunt, ad celestia volando sublevantur. Unde recte per Isaiam cap. xl dicitur: Qui confidunt in Domino, mutant fortitudinem, assumunt pennas ut aquila. Volantia itaque animalia alis suis se vicissim ferunt; quia Sanctorum mentes in eo quod superna appetunt, considerat inveniunt alterius virtutibus excitantur. Ala enim sua me percussit, qui exemplo sanctitatis proprie me ad melius accendit; et ala mea viciniam animal ferio, si quando alteri opus bonum quod imitetur ostendo. » Vide eundem *hic homil.* 10.

14. SPIRITUS QUOQUE LEVAVIT ME. — Repetit quod dixit vers. 12, *q. d.* Interim dum Deus de loco suo recedit et descendit, recedo et ego, et quasi avis transferor ex Chobar in suburbia transmigrationis, puta, « ad æcerium novarum frugum. »

ET ABII AMARUS (scilicet, ubi me deposuit angelus, abii lento gradu, meditantibus et tristis) IN INDIGNATIONE SPIRITUS MEI, — qua cum Deo indignabar sceleribus populi mei, propter que Deus urbem et templum volebat evertere, simul anxius quid facerem. Dicebam intra me: Si hæc quæ Deus jubet prædicem populo, eum contra me concitabo; si non, Dei majestatem ofendant. Hic ecce pila voluminis in ore dulcis, qua exterius saccharata, in ventre dissoluta operatur, et ventrem torquet et lancinat.

Nota: Septuaginta apud S. Hieronymum et Theodoretum habent, *et abii parvius*; id est *sublimis* (forte pro *מַר*, *mar*, id est amarus, per anastrophe legerunt *מַרְאָם*, *ram*, id est excelsus, sublimis) *in impetu spiritus mei*. Sed delendum cum Vaticanis *sublimis*, et d. Abii zelo Domini incensus. Ita Maldonatus.

Tropologie, S. Gregorius hic sub finem *homil.* 10: « Memle, ait, quam Spiritus Sanctus replet, in amaritudinem temporalium delectationis æternorum commovet. » Vide que subdit.

MANUS ENIM. — *Enim*, id est *autem*, *q. d.* Manus autem Domini, id est Dei virtus et auxilium me roborabat, ut parerem Deo, et prædicarem. Hebræum et Septuaginta habent: *Et manus Domini confortabat me*, id est, ut Chaldaeus: *Propheta a facie Domini super me confortata est*, id est spiritus interior prophetie me vehementius urgebat, fortior fuit in me, prevaluit; atque hoc sensu vox *enim* dat causam, cur tristis abierit; quia scilicet spiritus prophetie urgebat eum tam dira sua ratiocinari, nec sinebat tacere.

15. ET VENI AD TRANSMIGRATIONEM (ad Judeos qui in Babylonomem transmigraverant) AD AECYVUM NOVARUM FRUGUM, — id est ad areas frumentarias, in quibus Judæi delinebantur triturantes. Nota hoc esse nomen proprium loci. Unde Chaldaeus, Aquila, Symmachus, Theodotus retinent Hebræum *מַרְאָם*, eundem locum esse, qui in Euphratis et *T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela, ac Latinis *montes et colles*, unde locis plurimis nomen impostum.) *Betrum* Tel-Ahib J. D. Michaelis in notis ad hanc locum, *rejecti eundem locum esse, qui in Euphratis et T. rici* (datione d'Anvillans (repetita ad *Syngas. America*, Assyria, Mesopotamia et Syria, ut Tela ad Sarsaram Ilum, Tela-Bithme in regione Margensi, Tel-Basar, Tel-Ahar, Te. Ede, etc. Id enim Syria est Tela,

Ejus necem in tuo capite ulciscar. « Si praelatus de morte corporis quandoque morituri nam graviter reustentur, quo reatu de morte anime subjeti constringitur, quae potuisset semper vivere, si verba correctionis audisset? » ait S. Gregorius. Vide sequentia. Haec Ezechielis, imo Dei, sententia acer fuit stimulus S. Augustino, ut sciens se a Deo constitutum speculatorem, id est Episcopum, instanter populo predicaret, eique peccata et pericula libere denuntiaret. Audi eum, fib. III *De Verbis Domini*, serm. 12: « Domine, scis quia dixi, scis quia non tacei, scis quo anivo dixi, scis quia animo flevi, cum dicerem, et non audire. Ipsa puto quod ratio nostra integra est. Quia, cum vidi gladium venientem, velut speculator, ut Dominus admonet per Ezechielem, annuntiavi impio impietatem suam, id est correxerit, non legi; et ideo animam meam liberavi; » et *hom. 28*, ater 30: « In magno, ait, sum periculo et exsilio constitutus, si taceo; sed, cum ego dixero et implerem officium meum, vos jam attendite periculum vestrum. Quid vero volo, quid desidero, quid cupio, quare hic loquor, quare hic sedeo, quare vivo, nisi haec intentione eum Christo simul vivamus? Cupiditas mea ista est, possessio mea ista est, gaudium meum hoc est. Sed si me non audieritis, et tamen ego non taceo, liberabo animam meam, sed nolo salvus esse sine vobis; » et *homil. 24*, inter 30: « Die, inquit, isto solemniter episcopatus mei, prius paucis verbis alloquor deos meos, qui mihi nescientes apud Deum suffragantur, dum faciunt debita quae dimittam, ut et mea mihi dimitti promerent. Vobis itaque dico, quibus inimicus efficitur verum predicans, quorum requirens utilitatem, cogor offendere voluntatem: nolite esse sicut equus et mulus non habentes intellectum. Nam et haec jumenta non carboe morsque appetunt, a quibus curantur, et ut eurentur eorum vulnera contrectantur. Non parcis, non parco; adversaris, adversor; resistis, resisto. Lucta nos comparat, sed causa separat. Tu inimicus es medico, ego morbo, tu diligentiae meae, ego pestilentiae tuae. »

20. PONAM OFFENDICULUM CORAM EO. — ut incedat et impingat in pericula mortis, et morietur. Unde Septuaginta vertunt: *Ponam tormentum*; Theodotion, *infirmiorem*. *Secundo*, S. Gregorius: « Hoc Domini ponere, inquit, est nequaquam ad peccandum premere, sed nolle a peccato liberare. » « Ponam » ergo; id est poni permittam coram eo offendiculum, eumque deseram, itaque ille gravius impinget et corruet. « Peccatum quippe, ait S. Gregorius, quod per poenitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul et poena peccati. *Tertio*, Theodorctus, *g. d.* In mentem revocabo illi exitum et barathrum quod manet peccatores. *Quarto*, Vatablus et R. David: « Ponam offendiculum; » id est faciam ut omnia habeat prospera, calamitatibus eum a peccato non revocabo. *Quinto*, Chaldaeus: Eos, qui iusti videri vo-

lunt, permittam in publicum peccatum labi, ut agnoscantur iniqui. Primus sensus maxime est genuinus.

« Offendiculum » ergo hic, non occasionem ruinae, id est culpae, sed poenae significat, scilicet aliquid quod offendit, laedit et pungit, quo puniatur peccator, et punctus respiciat. Ita passim Interpretes et Scholastici, ac nominatim Franciscus Suarez in opusculo *De Conarsu Dei*, lib. II, cap. viii.

JUSTITIA. — opera iusta.

VIVENS VIVET. — omnino vivet securus a morte.

21. TU ANIMAM TUAM LIBERASTI, *g. d.* ait Theodorctus: Duplicem lucratus es vitam, tuam et illius. Unde S. Gregorius, *homil. 11*: « Vobis et nobis parcitis, inquit, si a pravo opere cessatis. Vobis et nobis parcimus, quando hoc quod displicet non taceamus. »

22. IN CAMPUM. — ubi quies, solitudo, silentium; ideoque mens aptior contemplationi et visioni.

23. GLORIA DOMINI. — quam vidi cap. I in curru Cherubim. Unde Apollinaris: « Paratum, ait, vidi iudicem. »

CECIDI IN FACIEM. — tremebundus et adorabundus.

24. ET INGRESSUS EST IN ME SPIRITUS. — animalis virtus, quae in me defecerat, ad me rediit; aut potius spiritus Dei.

STATUIT ME SUPER PEDES. — id est labantes pedes firmavit. Vide dicta cap. II, 3.

INCLUDERE IN VEDIO DORUS TUAE. — ut ipso opere vicinam urbem obsidione prophetae (1). Ita S. Hieronymus. Sicut enim tu domo, ita Iudaei urbe subcluduntur. *Secundo*, R. Salomon, *g. d.* Contine te domi, quia nihil proficies inreperando eos. *Tertio*, Maldonatus, *g. d.* Abde te domi, ut prius audias ex Deo omnia, quae dicturus es, quam incipias ea annuntiare. Itaque, inquit ipse, usque ad cap. xi, 24 et 25, nihil annuntiat; sed tantum audit et videt, quae illi Deus aut dicit aut ostendit. Ita et Vatablus. Omnes haec cause et expositiones verae sunt; Deus enim voluit Ezechielem hic apud rebelles et contumaces Iudaeos fieri potentum, ut ait cap. xii, vers. 6 et 11. Quare iustus eum se includere domi suae, ibique silere, nec verbis, sed silentio, et miris quibusdam actibus vaticinari et portendere clades urbi imponentes. Unde, cap. iv, iustus est silens describere in latere obsidionem urbis, et finem hominum comedere, cubare in latere uno 390 diebus, ita ut affines ejus, videntes eum mutum tam portentosa agere, putarent eum esse emotae mentis, eumque quasi

(1) Qui vatum Hebraeorum mos, futuras res actione et opere adumbrandi. quomodo sit protectus a praeceptorum hominum necessitate, lingua verborum inopis octetum gestibus ac signis supplendi, ostendit Guill. Warburton in opere quo divinae Moysi legationem demonstravit, lib. IV, sect. iv, vol. III. Is quae de prophetarum gestibus visis symbolice docte et subtiliter disserunt, iungenda est C. F. Steudlinii de eadem re Commentatio in *symbolis novis ad Prophetarum interpretationem*, a se germanice editis, pag. 125 et seqq. (Rosenmuller.)

insanum ligarint, uti mox praedicit ei Deus, qui nihilominus jubet eum pergere in silentio, et audire Dei oracula; ut quasi attonitus attonitus quocumque reddat spectantes eum Iudaeos, donec jubeat eum post longum silentium proloqui, et erumpere in minas, lamenta et suspiria, quae in longo hoc suo silentio animo concepit et parturivit. Jubet ergo eum silere, et se audire, usque ad finem cap. xi. Nam ibi vers. 15, fari et loqui incipit.

Tropologice S. Gregorius, *hom. 12*: « Propheta, inquit, post campum in domo includi praecipitur, ut praedicator post gratiam doctrinae, quam proximis ministrat, ad conscientiam redeat, seque ipsum subtili examinatione discutiat: ne de his quae foris praedicit, aliquid ipse apud se intrinsecus transitorie laudis quaerat: quia quanto plus se in cogitatione discussit, tanto amplius agnoscit iusti animi, quantum mortalitatis suae infirmitatibus sit ligatus. »

25. TU, FILI HOMINIS. — audi scilicet.

DATA SUNT (dabuntur, injiciuntur) SUPER TE VINULA, ET LIGABUNT TE IN EIS. — id est eis, scilicet vicini et familiares Ezechielis, videntes ejus quasi attoniti et rapti gestus, eum aestimantes amentem vinculis colligerant: quae tamen vincula significarent obsidionem et captivitatem Iudaeorum. Ita S. Hieronymus. Unde Syrus vertit: *Injuncta sunt super te catenae*; Arabicus: *Injuncta sunt super te catenas*; et Chaldaeus vertit: *Verbum meum super te sicut vinculum*, quasi non revera sit ligatus, sed in visionem tantum vinculis mandati divini. Unde Maldonatus censet una eum his verbis injecta fuisse Prophetae per visionem vincula, quae eum domi suae colligerant et includerent.

26. LINGUAM TUAM ADLIBERE FACIAM PALATO TUI. — adimam tibi linguam usum, ne cum his qui ad te domum venerint, loqui possis, aut eos objur-gare; ut hoc silentio tuum timorem et Iudaeorum

pervicaciam castigem. Ita S. Hieronymus, *Fyl-chronius*, Theodorctus. Unde S. Gregorius, *hom. 17 in Evang.*, sic explicat, *g. d.* « Idcirco tibi praedicationis sermo tollitur; quia dum me in suis actibus plebs exasperat, non est dignus cui extor-latio veritatis fiat. » Et S. Hieronymus: « Ex quo, ait, perspicuum est, ubi multitudo fuerit peccatorum, indignos esse peccantes, qui a Domino corrigantur. » Potior tamen causa fuit ea quam paulo ante dedi; videlicet, ut suo silentio commoveret duos Iudaeos, quos voce non poterat; ut scilicet Judaei, videntes eum elinguem et cogitandum, secum reputarent: Quid contigit Ezechiel? Quid incedit attonitus? Quid animo parturit? Atque causam ab eo perquirerent, audirent ab eo Dei minas et oracula, quae prius audire noluerant.

NEE QUASI VIR OBJURGANS. — ut non sis vir qui eos objurges, quia me exasperant, *g. d.* Deus Judaeis: Non vultis audire, non audietis igitur; ideoque Ezechielem prophetam vestrum, mutum et elinguem faciam. « Prophetarum ergo silentium, signum est irae divinae, » uti docet S. Chrysostomus in *Isaia VI*, hom. 4.

27. CUM AUTEM LOQUITUS FUERO. — cum ego tibi indicavero tempus esse loquendi, emque os jam a me clausum tibi aperiero, tunc loqui incipies, diessque ea quae vidisti et audisti.

QUI AUDIT, AUDIAT; ET QUI QUERIT, QUERASCAT. — Non sunt haec verba quae Ezechiel dicturus est populo, sed verba Dei ad Ezechielem, *g. d.* Dices illis quae audisti et vidisti; et qui voluerit ea audire, audiat; qui non voluerit audire, non audiat. Scio enim plerosque non audire, quia domus exasperans, perverax et rebellis est. Vide dicta cap. II, vers. 5. Unde Septuaginta vertunt: *Qui audit, audiat; qui incredulus est, incredulus esse*. Aquila vero: *Qui audit, audietur; et qui ratiocinatus, relinquetur*.